

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 26

ZATERDAG 25 JUNI 1932

VAN DE ZEILSCHEPEN OP DE GROOTE VAART. HET FRANSCH VOLSCHIP „EUGÈNE SCHNEIDER”, EENIGE JAREN GELEDEN TENGEVOLGE VAN EEN AANVARING GEZONKEN

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

BRANNIGAN'S MARY, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (2)	BLZ. 302
GRAPPIGE VERHALEN, DOOR WILLEM STUMPF	BLZ. 303, 312
VAN DE ZEILSCHEPEN OP DE GROOTE VAART (GEÏLL.), DOOR AEOLUS.	BLZ. 301, 304—308
APHORISMEN, DOOR M. W. B.	BLZ. 306
BIJ DE INDIANEN IN CANADA (GEÏLL.) (SLOT), DOOR CHRISTIAN LEDEN.	BLZ. 307—308
EEN KLIMMER DOOR HET RIETBOSCH (HET WOODAAPJE) (GEÏLL.), DOOR DS. R. J. DE STOPPELAAR	BLZ. 308—309
DE FRIESCEE KLIFFEN (GEÏLL.), DOOR H. G. CANNEGIETER.	BLZ. 309—312
BOOGSCHUTTERS UIT KONKOMBA IN TOGO EN ALLERLEI CHINEESCHE HANDWERKSLIEDEN (ILL.)	BLZ. 312

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74-76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

BRANNIGAN'S MARY

2) DOOR CHARLES G. D. ROBERTS

OP zulke tijden deed haar overgeërfd instinkt haar zeker vaak verlangen naar de platgetreden paden van het elanden-kamp. Doch als haar makkers thuis waren en zij bij ze in de hut mocht komen, was ze die vage herinnerings-gevoelens alras vergeten. Mary kon zich geen prettiger kameraadschap denken dan die van Brannigan en Lange Jackson, die haar zoo heerlijk achter de lange, beweeglijke ooren konden krauwen.

Maar het noodlot, die feeks, zeker jaloersch geworden op Mary's populariteit, draaide zich plotseling en zonder een woord van waarschuwing om en gaf het gelukkige gezin een knauw tot op het gebeente. Op een onverklaarbare, geheimzinnige manier lukte het haar de hut 's nachts in brand te steken, terwijl Brannigan en Jackson in diepen slaapgedompeld lagen. Zij sliepen, natuurlijk, dik gekleed. Zij werden wakker, half verstikt, als in een nachtmerrie. Onder uitroepen, die wij hier niet kunnen herhalen, sprongen ze uit hun kooien in een gloeiende rookwolk, grepen instinktmatig hun dikke jassen en schoenen, zochten haastig de klink van de deur en ijlden de ijskoude, heerlijke lucht in. Mary loeide van angst en sprong rond in haar hok alsof ze door furies achterna werd gezeten.

Brannigan rukte de deur open en ze rende met een vaart naar buiten, gooide hem achterover in de sneeuw en waadde er doorheen in de richting van het bosch. Doch binnen enkele minuten kwam zij terug en bleef trillend achter Langen Jackson staan.

In den beginne zwoegden de beide woudloopers als duivels en wierpen de sneeuw met armenvol op het laaiende kamp; maar het vuur, dat inmiddels om zich heen had gegrepen, leek de zachte sneeuw als welkom voedsel te beschouwen. Toen ze inzagen, dat ze den strijd hadden verloren gaven zij kamp, met verschroeide gezichten en pijnlijke oogen en bleven in verslagenheid naar de vernieling van hun tehuis staan kijken. Mary stak haar lange snuit achter haar kameraden om, wuifde met haar ooren en staarde naar het vuur.

Als een woudlooper van New Brunswick door een echte ramp wordt getroffen, maakt hij geen kabaal, of trekt zich de haren uit het hoofd. Hij klemt de tanden op elkaar en laat zijn hersens werken. Na een korte poos sprak Brannigan.

„Ik zag je nog al haastig weggaan, Lange”, zei hij droogjes. „Heb je er aan gedacht iets eetbaars mee te nemen?”

„Geen hap!” antwoordde Jackson. „Ik heb mijn gordel meegenomen — hij zat een beetje verward in mijn jas — en daar zit mijn mes in”. Hij tastte in de zakken van zijn jas. „Hier is tabak en mijn pijp en een eindje touw en een kromme spijker! Ik wou, dat ik zoo verstandig was geweest gister-

avond wat meer te eten! Maar toen had ik geen echten eetlust”.

„Ik heb mijn oud pijpje”, zei Brannigan een kort, verbrand, steenen pijpje omhoog houdend. „En twee lucifers; hoor goed, precies twee! En dat is alles, wat ik heb!”

Zij stopten peinzend hun pijpen en staken ze aan met een splinter uit den houtstapel.

„Wat is het dichtstbij”, vroeg Jackson, „Conroy's kamp, of dat van Gillespie?”

„Conroy's, vast en zeker”, zei Brannigan.

„Hoe ver denk je?” hield Jackson vol, die het in werkelijkheid even goed wist als zijn compagnon.

„In vier voet sneeuw en zonder sneeuwschoenen zoowat tien duizend mijlen”, zei Brannigan troostvol.

„Dan moesten we maar op weg gaan”, zei Jackson.

„Ik geloof ook, dat we eigenlijk geen tijd hebben om naar een vuurwerk te staan kijken”, gaf Brannigan toe.

Zij wendden zich vastberaden af en gingen op stap door het nachtelijk duister en de sneeuw naar Conroy's kamp, dat op heel wat bevroren mijlen naar het Zuid-Oosten lag. Mary, angstig en verward, volgde Brannigan op den voet. En zij verlieten hun laaiend huis om het in de onverschillige eenzaamheid te laten loeien en rooken en in vlammen opgaan, tot het opgebrand was.

Gewend als ze waren om 's winters altijd op sneeuwschoenen te loopen, vonden de beide woudloopers het onzegbaar moeilijk en vermoeiend om door vier voet zachte sneeuw te baggeren. Voor zoover ze het konden gissen, wisselden ze bij het vooruitloopen en pad-efenen bij iedere halve mijl af.

Een keer kwamen ze op de gedachte dit werk door Mary te laten doen. Maar het werd geen succes. Mary verlangde niet verder te komen. Slechts met de grootste moeite konden zij haar vooruit krijgen; en toen scheen ze geen flauw begrip te hebben van de richting waarin Conroy's kamp lag. Soms vertikte zij het, anders dan dwars over den weg voortgedreven te worden. Zoodat zij dit plan al spoedig moesten opgeven en haar moesten toestaan de achterhoede te vormen, zooals haar bescheidenheid haar vermoedelijk gebod.

Beide mannen waren goed in vorm, sterk en met een groot uithoudingsvermogen begiftigd. Doch in deze nijpende koude verslond het zwoegen hun vitaliteit met verbazende snelheid. Als ze genoeg voedsel hadden gehad om hun verlies aan arbeidskracht aan te vullen, hadden zij het onbepaalden tijd kunnen uithouden en had hun kerngezond lichaam weerstand geboden aan koude en vermoeienis. Maar juist doordat hun fysieke machine in zoo'n uitmuntenden toestand verkeerde hadden zij des te meer behoefte aan brandstof. Zij rookten onophoudelijk om hun voedsel-eischende magen tot zwijgen te brengen, tot hun pijpen toevallig op hetzelfde oogenblik uitgingen. Veel te zuinig om een van hun twee lucifers te gebruiken, die later leven of dood konden betekenen, kauwden ze op de tabak tot de leegheid in hun maag zich er tegen verzette.

Toen, jaloersch op Mary, die zich te goed deed aan twijgen en struiken die zij op haar weg vond, sneden zij jonge dennek takken af, schilden ze, schraapten het binnenste witte hout fijn en kauwden daarop. Doch het was nog te vroeg in den tijd dan dat er sap uit kwam en het goedje was evenmin eetbaar als zaagsel. Zij hielden spoedig met dit nutteloos voedselzoeken op, trokken hun buikriemen vaster aan en zwoegden verder met het kalme stoïcisme van hun soort.

Lange Jackson was de eerste om naar rust te verlangen. De bleeke wintersche dageraad verspreidde zich over een hemel van ijskoud opaal, toen hij plotseling bleef staan en mompelde:

„Als we niets te eten kunnen krijgen, moeten we even rust nemen”.

Brannigan wou doorzetten, maar één blik op Jackson's gezicht deed hem van gedachte veranderen.

„Geef me een van die twee lucifers van je, Lange”, zei hij. „Als we geen vuurtje krijgen, vriezen we, met onze leege magen, dood”.

„Niet één lucifer nu al”, zei Jackson koppig. „We zullen ze later meer noodig hebben”.

„Dan zullen we ons moeten verwarmen door tegen Mary aan te kruipen”, zei Brannigan lachend. Het was een verstandig voorstel. Zij schoffelden en groeven een diepen kuil, deden Mary daarin neerliggen en kropen vlak tegen haar warme zijden aan met de armen om haar nek. Mary had al lang er naar verlangd haar lange pooten te kunnen laten

GRAPPIGE VERHALEN

DOOR WILLEM STUMPF

Art. 461. W. v. S.

rusten en te herkauwen en vond dit dus best. Met haar kop boven haar liggende makkers opgeheven, lag ze daar zielstevreden, met gespitste ooren en half gesloten oogen. Het eenige geluid in de intense stilte was het langzame malen van haar herkauwende kaken en de diepe ademhaling der beide uitgeputte mannen.

De twee mannen sliepen. Maar, ofschoon Mary's warmte overvloedig en onuitputtelijk was, maakte de stille strengheid van de kou het gevaarlijk voor hen om lang te slapen. Na een half uur deed Brannigan's waakzaam onderbewustzijn hem ontwaken. Met moeite gelukte het hem Jackson te wekken. Zij schudden zich wakker en gingen weer op weg, flink opgefrischt, maar met 'n honger als een wolf.

„Wat hadden we moeten beginnen zonder Mary?” merkte Brannigan op.

„Ja, ja”, gaf Jackson toe.

Den heelen eindeloozen dag bleven zij vastberaden doorlopen door de zachte, onverbiddelijke, diepe sneeuw, maar met steeds meer en grooter rustpoozen, naarmate koude en vermoeidheid samen meer van hun krachten eischten.

Dien avond besloten ze een der kostbare lucifers te gebruiken. Zij moesten een echt vuur en een echten slaap hebben, wilden zij een kans hebben om Conroy's kamp te bereiken. Zij maakten hun toebereidselen met de uiterste zorgvuldigheid en pasten er wèl op geen enkel gevaar te loopen. Nadat zij een diepe geul hadden gegraven, legden zij aan één kant ervan een stevige fundeering voor hun vuur. Zij verzamelden berkenbast en verdorde dennensplinters en stukjes dood hout en maakten een stapel van takken, waarbij zij grimmig vloekten om het gemis van een bijl. Daarna streek Jackson voorzichtig één lucifer aan. Hij ontvlamde; de droge berkenbast boog om, barstte, vatte vlam; de heldere, kleine vlam klom lustig door de houtspanen en twijgen omhoog. Juist op dat oogenblik vloog een verschrikte uil snel door de takken hoog boven hun hoofd. Hij deed een zwaar met sneeuw beladen tak schudden. Met een zacht gesis kwam een kleine sneeuwval naar beneden, viel op het vuur en doofde het volkomen. Verontwaardigd stortten de twee mannen zich er op en verwijderden de sneeuw, in de hoop er nog een smeulende vonk onder te vinden. Maar het was zoo dood als een pier.

Woorden waren hier overbodig, discussie onnoodig. Zij moesten dien nacht vuur hebben. Zij groeven een tweede geul onder den blooten hemel. Zij gebruikten den laatsten lucifer en maakten zoo een groot vuur, dat zij het ternauwernood in de geul konden uithouden. Mary kon het heelemaal niet verdragen en bleef er buiten. Zij rookten en praatten een poosje, niet over hun kansen om Conroy's kamp te bereiken, maar over gebakken spek met boonen, gebraden vleesch met uien en over een geweldige groote pudding, zwemmend in boter en bruine suiker. Daarna sliepen ze eenige uren. Toen het vuur uitging, kwam Mary binnen schuifelen en ging naast ze liggen, zoodat zij niet zoo spoedig voelden hoe het steeds kouder werd als ze anders gedaan zouden hebben.

Toen ze wakker werden, waren ze half bevroren en woest van den honger. Er gloeide nog houtskool onder de asch; dus bliezen zij het vuur weer aan, rookten en verwarmden zich door en door. Daarna trokken zij hun buikriem zoo ver mogelijk toe en hervatten hun reis onder resolute stilte. Zooals ze beiden stilletjes uitrekenden, was het kamp nog zoo ver weg, dat hun kans om het te bereiken uiterst gering was. Maar zij namen zich niet de moeite om hun berekeningen en hun verwachtingen te vergelijken. Tegen den avond begon het er met Langen Jackson slecht voor te staan. Hij had een groot lichaam en geweldige spierkracht, maar daar hij mager en pezig was, bezat hij geen reserves aan vet om in zoo'n geval van nood op te teren. Bij warm weer zou zijn uithoudingsvermogen ongetwijfeld dat van Brannigan geëvenaard hebben. Nu ging hij kapot door gebrek aan brandstof voor het inwendige vuur. De gedwongen rustpoozen kwamen steeds vaker voor. Ten slotte bromde hij.

„Ik ben het blok aan je been, Tom. Je moest maar doorgaan, want jij bent nog veel flinker dan ik. Dan kan je de jongens uit het kamp halen om me erheen te dragen”.

Brannigan lachte spottend.

„Om je bevroren terug te vinden, Lange! Zoo zou je niets meer waard zijn voor je vrienden. Het zou de moeite niet loonen terug te gaan om je te halen”.

(Slot volgt)

WIJ hebben hier in de buurt een reiger-kolonie, op zoowat drie uur afstand van ons polderland. Nu en dan verdwaalt er wel eens een in de polders en dan zien wij Mr. Long Legs op zijn lange stelten de slootkanten afbeenen. Dan blijft hij soms stokstijf, doodstil staan en loert langs zijn langen neus of er niet 'n onnoozel kikkertje of 'n stekeltje in het stille slootje voor hem opdaagt. Nu hebben wij hier een paar bunder groenland, voor hooiland gebruikt, waarop door den boer het rapen van kiewiet-eieren was verboden. Al had hij uit de elf nesten, die wij samen hadden geteld, af en aan wel eens voor mij 'n paar eitjes geraapt, het hooiland was 'n afgesloten, volkomen veilige broedgelegenheid geweest en voordat de maaimachine in het land kwam cirkelde een groote familie oude en jonge kieften boven het hooge gras! Het was hier wel geen groote kolonie, zooals in het reigerbosch, waar ik wel tot over de veertig nesten in de hooge boomen heb geteld, maar op mooie, stille zomeravonden was er toch zeker een bevolking van eenige tientallen gekuifde vrolijke en vlugge duikelaars. Vier stel grutto's met hun jongen brachten wat opfleuring in de wit en zwart gevlekte vrienden van het polderland. Dit gedeelte van het land was hun verklaard jacht- en vliegterrein geworden. In dit terrein nu verdwaalde een dezer dagen een steltlooper. Toen hij op breede wieken kwam aangezeild lag het polderland zoo goed als verlaten, in het gras zag ik slechts enkele kieften heen en weer dribbelen. 'n Mooi slootje met waterkers, dotters en kroos scheen de groote kikkerdief 'n pracht gelegenheid, ten minste hij maakte een uitstekende vol-plané en belandde precies waar hij wilde 'n eindje van den slootkant in het weiland. Hij was hier op verboden terrein! Een van de kieften, die zeker door de bewoners als bewaker was aangesteld, zag hem neerstrijken, zijn makkers waren het duin in en in het polderland aan het zwerfen. Aan de groote koebeesten op het land was hij al lang gewend, evenals aan de blauwe boezeroenen die tweemaal op een dag de koebeesten kwamen ophalen, daar was geen gevaar bij, daarvan nam hij geen notitie meer, dat waren de dagelijksche dingen die tot de omgeving van zijn jacht- en vliegterrein hoorden! Maar dat ding op hooge stelten hoorde hier niet! Hij schoot omhoog om poolshoogte te nemen en cirkelde eerst hoog, toen lager en lager om de onbewegelijke gestalte, die zich verstout had op verboden terrein door te dringen! Mr. Long Legs nam van al dat heen en weer gedraai geen notitie. Hij stond doodstil, in diepe bespiegeling waarom in zoo'n pracht slootje geen enkel vischje door het water schoot en hij niets te snappen kreeg . . . de fout lag niet aan hem! Hij stond zooals het een behoorlijk slootvisscher betaamd tegen den zon in! De kieft was in den overkant van de sloot neergestreken en probeerde den vreemden gast op haar manier duidelijk te maken dat hij hier niet hoorde. De visschersman trok zich dat kwajongensgeschreeuw niet aan, hij vond het alleen maar jammer dat er bij zijn ernstig werk zoo'n kabaal werd gemaakt, als je op de vangst staat moet je geen lawaai maken! Die eerste les was hij nog niet vergeten . . . nu was het terrein hier verstoord en moest hij wel verderop, dus stapte hij, rustig en bedaard, volkomen bewust van den ernst van zijn onderneming, 'n eindje verder den slootkant op. De kieft dribbelde mee, toen de hoogpoot verderop bleef staan nam hij een moedig besluit, hij vloog de slootkant over en kwam vlak voor den indringer te staan. En nog eens, maar nu wat luider, maakte hij hem duidelijk dat hier het vischwater was verpacht en dat het hier een privé-gelegenheid was waar geen vreemden werden toegelaten. Als de vischdief niet stok-doof geweest is moet hij de waarschuwing gehoord hebben, want de bewaker schreeuwde luid genoeg. Hij was blijkbaar kwaad ook want nu en dan pikte hij nijdig met zijn snavel in het gras vóór hem. Toen er van de tweede waarschuwing weer geen notitie genomen werd ging de bewaker hulp halen, tegen zoo'n gevaarte kon hij het niet alleen af. De paar makkers, die zooals hij de dienst in het land hadden, waren gauw verzameld, met drie politie-agenten kwam hij terug. Hij commandeerde als laatste waarschuwing voor den indringer „oprukken” en toen de brutale vlegel toch bleef staan werd er tot den aanval geblazen. Cirkelen en buitelen om hem heen, langs hem heen, dwars weg voor zijn langen snavel, onder uitdagend geschreeuw van den oorlogskreet van de kolonie! Niets hielp!

(Vervolg en slot op bladz. 312)

VAN DE ZEILSCHEPEN OP DE GROOTE VAART. EEN BEIGISCH OPLEIDINGSSCHIP

Van de zeilschepen op de groote vaart

DOOR AEOLUS

I. **D**E ROMANTIEK. Ik herinner mij een dagwacht in November, veertig jaar geleden. Na een moeizame en stormachtige reis van bijna een maand uit Amsterdam, glijdt het barkschip onder mij, dank zij een matige druk van den gunstigen wind, eindelijk dan langzaam de warmte, en vooral, de droogte tegemoet. Want al begint het gevoel van verkleuming te wijken, overal in het schip is alles nog doorweekt en kil. ☼ Het wacht-hebbende volk leefde op onder den aanblik van den eindelijk helderen hemel en van het sterrenheir, dat in volle pracht scheen, toen zij aan dek kwamen en nu, bij het doorbreken van den dageraad, gaandeweg verdwijnt. In het Zuid-Oosten komt de flauwe omtrek van het eiland Madera uit de schemering; kort daarop stijgt ook de zonnescijf uit den Oceaan omhoog, een zonnescijf, niet meer met die vreesaanjagende koperkleur waarmede zij wel eens door de wolken brak in de afgelopen dagen, maar van het prachtigste goud. Zij klimt hoger en hoger en strooit hare weldadige stralen over het schip en vermoedelijk ook wel over hen, die daar op het mooie eiland het koude Noorden zijn ontvlucht. ☼ Het schip glijdt voort, de zonnestrallen glinsteren in het wit van het boegwater en weerkaatsen de mooie blauwe en purperen kleuren van de zoo schoon gekleurde vleugels of „zeilen” der talloze kwallen, de „Portugeesche men of war”, zooals de een of andere zeeman dit stukje Oceaan-fauna heeft gedoopt. ☼ Alles ziet er verheugd uit, want ieder weet dat we nu vlug naar het gebied loopen, waar geen ontbering meer wacht. In het gebied van den Noord-Oost Passaat toch is er voor een kwaad humeur geen plaats: daar is alleen gezondheid, leven en kracht, dus vrolijkheid. Daar is de heerlijke reine lucht met de prachtige zonlichteffecten overdag en het wonderbaarlijke sterrenrijk des nachts en, niet minder mooi, de zee, waarin die helderheid zich afspiegelt en men het mooiste spel der golven aantreft, afgewisseld door de speelsche vluchten van vliegende visschen, die daar nu en dan verschijnen als waren het blanke mesjes geworpen door een handig goochelaar. Totdat men, na enkele weken zoo genoten te hebben, onder de fantastische passaatwolkjes, de violette vormen ontwaart van de West-Indische eilanden, het bewijs dat men de bestemmingsplaats nadert. ☼ Of, als de bestemming eene andere is, komt de afwisseling van een, soms wel wat te lang, verblijf in de om-

geving van de Linie, waar nú eens de verzengende loodrechte zonnestrallen het pek uit de deknaden koken, dan weer de tropische regenvlagen neerkletteren, zonder eigenlijk de gewenschte verkoeling te brengen. Maar eindelijk heeft het schip zich naar de andere zijde van den Evenaar gewerkt, en brengen de „kattepootjes”, die leuke rimpeltjes op het water, het bericht, dat de Zuid-Oost Passaat wacht om het schip verder te brengen. Maar daarop volgt het barre Zuiden, rond de Kaap de Goede Hoop of Kaap Hoorn. In dit, ook thans nog eenzame en geheimnisvolle gebied vertoont de Zuid-Atlantische Oceaan zich in al zijn Majesteit, vooral niet minder dan de Noord-Atlantische op zijn halfrond. Daar brengt de loeiende storm en de woedende zee ons naar het rijk der fantasie, dat den matroos van de dagen uit den zeiltijd eerbiedig de muts van het hoofd deed lichten voor de vertegenwoordigers van het vogelenheir in die streken, de Albatros in het Zuiden of de Jan van Gendt in het Noorden. Leerde het bijgeloof hun niet, dat in die vogelen de geest zweefde van een omgekomen voorganger? ☼ Al deze natuurwonderen zijn nog steeds te aanschouwen en door het touristenverkeer zelfs veel makkelijker dan voorheen. Maar er ontbreekt één ding aan: het zeilschip! ☼ Het zeilschip, dat met haar wolk van bolgespannen doek daar scheen te zweven in het smeltende blauw van den Passaat en dat hoorde bij de volslagen windstilte om den evenaar, vooral in maanlichte nachten, waar het zoo spookachtig fantastisch aandeed en aanleiding moest geven tot het groote bijgeloof der zeelieden. En dat niet minder hoorde bij de woeste gebieden van Zuid-of Noord-Atlantischen Oceaan, waar het, tusschen de rollende baren, wegliep voor den loeienden wind, of er tegen aanleunde, „bijlag”, zooals de zeeman het noemt. ☼ Dáár werd zoo menigmaal het bewijs geleverd van moed en krachtsinspanning der wakkere mannen, als het ging om behoud van menschenlevens en schip. Dan liepen ze, ondanks oliegoed, sneeuw en felle koude, lenig als zeilgaren naar boven om, in de pikzwarte duisternis daarboven op de ra hun bebloede en half bevroren vingers in het als een plank zoo stijve zeil te slaan, om dat vast te maken. Ook den leek zal het duidelijk zijn, dat zulk werk bij stormweer op zoo'n hoogte en met zulk een wankelen grond onder de voeten gevaarlijk is. Wee den ongelukkige, die zich niet staande kan houden, als een nieuwe krachtiger windstoot het reeds ingepalmdo doek

met een donderenden knal aan de vingers doet ontglippen! Hij is verloren, soms wel zonder dat zijn maat naast hem op de ra in het aardedonker merkt dat hij naar beneden valt. Zijn angstkreet gaat in het gebulder van den orkaan verloren en, als hij niet op het dek, doch naast het schip in den kokenden golfslag is gevallen, wordt hij eerst vermist als men van den woedenden strijd met de elementen weder op het dek is gekomen . . .

II. DE BLOEITIJD. Het zeilschip verdient een herinnering. De tijd komt of is er reeds, dat het jonge geslacht zich niet meer kan voorstellen wat het geweest is, en dat is te betreuren. Want het zeilschip was een der schoonste van de nuttige voorwerpen, die de menschheid heeft voortgebracht. Het was bovendien de kweekplaats voor zeemansbeleid en vernuft en, in het algemeen, voor degelijkheid en karakter. Met hare verdwijning is de romantiek van de zee wel wat verloren gegaan. De jazz en de tango, de radio en de muzieksalon en social hall hebben de plaats ingenomen van . . . de harmonika van den zeilmaker en van de „Kerk”, zooals de passagierssalon op het zeilschip heette en waar het zaak was altijd op goeden voet te staan met den „Schipper naast God”, zooals de kapitein, deze machtige gebieder toen heette en was, al droeg hij maar een eenvoudig jasje zonder goudgalon. ☞ Dat zeilschip mag niet vergeten worden, want het is het werktuig geweest, dat Nederland heeft groot gemaakt, omdat het kleine land het geluk had onder zijne inwoners vele te tellen, die zich tot de zee voelden aangetrokken en even dolle streken uithaalden als de jongen die op de kerktoren van Vlissingen klom, om toch maar naar zee gestuurd te worden. Daar waren de Watergeuzen, daar waren Barentsz, Houtman, Heemskerck, van Neck, van Noort en zoo vele anderen, die er voor gezorgd hebben, met hunne zeilschepen, dat het kleine lapje zand- en kleigrond onafhankelijk werd en betrekkingen kon aanknoopen met alle volken der aarde. Alles wat natuur en kunst in de verst verwijderde landen voortbracht werd in de magazijnen van Holland aangetroffen en de kleine republiek was de markt voor de specerijen en andere schatten uit de verzengende luchtstreek, zoowel als van de heerlijke vruchten van de Middellandsche Zee. Nu dat zeilschip zoo goed als verdwenen is, wil ik hier enkele feiten vastleggen uit haar bloeitijd, in het midden en het laatst der vorige eeuw. Helaas was deze tijd tevens het begin van haar verval.

Broad in the beam but sloping aft,
So that the current of parted seas
Closing behind with mighty force
Might add and not impede her

course

dichte Longfellow er van en de dichter moet tot dien indruk gekomen zijn, toen hij het machtige Amerikaanse fregat van zijn dagen zag zeilen voor een stijve bries. ☞ Op hetgeen men met deze clippers, die hun oorsprong vonden in Amerika, heeft kunnen bereiken, wordt in den laatsten tijd, vooral in Engeland, nog al eens de aandacht gevestigd. Een van de belangrijkste voorbeelden daarvan is de beroemde wedstrijd van een aantal van deze vaartuigen, die de thee van China naar Europa brachten, z.g. thee-clippers. Zij vertrokken op denzelfden tijd van Foochow aan de Min-rivier naar Engeland en de twee eerst aankomende schepen arriveerden te Londen met ongeveer een kwartier tijdsverschil, na een reis van 100 dagen! Een prestatie op sportgebied die men nu niet meer vindt, en men kan slechts bewondering hebben voor de fijne afwerking van zulke schepen en voor het beleid van de kapiteins. Een andere belangrijke race was die tusschen de „Thermopylae”

Foto Hinze

IN DE GOLF VAN BISCAYE IS HET NIET ALTIJD RUW WEER

en de „Cutty Sark”. Het laatste schip bestaat nog. ☞ Het is niet de bedoeling om in dit artikel de ontwikkeling van het zeilschip te behandelen, maar het is wel aardig nog even te vermelden, dat in het begin der 50er jaren de „Ocean Monarch” verscheen, een schip van 82 M. lang en 2150 ton groot. Het kon 900 passagiers vervoeren en, zooals in die dagen gebruikelijk was, ieder schudde het hoofd over dergelijke ge-

HET NOORSCH VOLSCHIP „KUNDA”

waagde onderneming. Wij spreken nu van stoomschepen van 21000 ton als van heel gewone schepen, maar ook de zeilschepen werden steeds grooter. Het Duitsche vijf-mast bark-schip „Potosi” was 120 M. lang en mat 4000 ton en in 1902 kwam het vijf-mast volschip „Preusen” met 135 M. lengte en 8000 ton. Het touwwerk benodigd voor het tuig van dat schip besloeg een lengte van 42 K.M. ☞ Ook de Hollandsche zeilvaart is tot het laatste toe met eere blijven meedoen. De

Zeecasteelen en zeereuzen die ontaert

De starren dreigen met hun steil en trots gevaert zooals Vondel ze zag, toen ze het land groot maakten, hebben in steeds vernieuwden vorm, meegedaan, tot ze niet meer konden. Hoe herinneren we ons nog de dagen, toen de werven van Huygens en van Gelder, van Groen en van Meursing de mooie schepen bouwden als de Amstel, de baron van Pallandt en later weer de ijzeren en stalen schepen als de „Vondel”, de „Europa”, de „Nederland” en dan Rotterdam met zijn serie „Noach's” en tenslotte de stalen vier-masters „Jeannette Françoise” en „Geertruida Gerarda,” die in Krimpen aan de Lek gebouwd waren! Ook met deze schepen zijn mooie resultaten bereikt. De „Noach I” en de „Noach VI” liepen in even over de 60 dagen van het Kanaal naar Java, de „Vondel” maakte een reis van 79 dagen van Melbourne naar Dungeness, terwijl tenslotte de „Europa” onder kap. Bona de Nederlandsche vlag vertoonde in Port Adelaide, slechts 71 dagen na het vertrek van New-York, waarmede de naam van de Nederlandsche scheepsbouw en

scheepvaart in den zeiltijd tot op het laatste oogenblik hooggehouden is door de eere-naam „Flying Dutchman”, en dat in het land hetwelk zoo nauw verbonden is met de Nederlandsche zeevaart door den naam van Abel Tasman.

III. HET VERVAL. En zoo is dan thans die grootheid, die schoonheid, verdwenen. De stoom heeft er een einde aan gemaakt, al is de strijd nog lang gestreden en laait zelfs een enkele maal het oude vuur nog wel eens op. Kort geleden heeft een kapitein in Engeland voor een vergadering van bouwmeesters in een enthousiaste voordracht getracht reeders en bouwmeesters te overtuigen van de mogelijkheid en de noodzakelijkheid om het zeilschip in stand te houden, maar kon niet op succes bogen. In de discussie werd aangetoond dat, over alle schepen verdeeld, de gemiddelde vaart van het zeilschip in de 90er jaren op 3 mijl gerekend kon worden. In aanmerking genomen, dat de ondervinding leert, dat hoe vlugger het vervoer wordt aangeboden hoe vlugger de mensch het wenscht, of zooals een Engelsch bouwmeester zich kernachtig uitdrukte: „The world has a craze for speed”, kon geen succes van het zeilschip verwacht worden, dus er zou geen reeder meer te vinden zijn, die er zijn geld in wenschte te steken. ☞ Het is te begrijpen. Zeer velen die

het zeilschip gekend hebben, zullen het moeten erkennen. Als men leest dat een onzer laatste zeilschepen op een reis naar de Stille Zuid Zee 40 dagen door tegenwind werd opgehouden aan Kaap Hoorn, dat een ander schip op een reis van een haven in Australië naar een haven in Nieuw Zeeland vele weken onderweg bleef en, nadat het reeds als „vermist” was opgegeven, opdaagde in een haven van . . . Chili! waarheen het door stormen verdreven was, dat een ander schip dagenlang door stilte en stroom opgehouden was in de Golf van Mexico, dan is het te begrijpen, dat, vooral het geslacht, dat opgroeit in de „craze” van auto en vliegtuig, reeds het praten over zoo iets onbestendig overbodig vindt. Toch is het zeilschip niet geheel verdwenen; het doet goed te lezen, dat Finsche reeders voorloopig het nog niet willen opgeven en men leest zelfs van wedstrijden van Australië naar Europa, als waren we nog in de dagen van de „Thermopylae”. En tenslotte is er altijd nog een strooming om de opleiding voor de zeevaart te doen geschieden op het zeilschip, omdat dit zoo-

als hier voren reeds is opgemerkt, zulke goede gevolgen kan hebben. Hoewel er verschil van meening bestaat over de noodzakelijkheid van zoodanige opleiding, wordt in het algemeen het nut daarvan niet ontkend. Zoo zijn er dan ook in verschillende landen zeilschepen als opleidingsschip, al zijn ze dan voorzien van hulpmotor. Kortelings hadden we, helaas, van een van de mooiste dier schepen, het Deensche Opleidingschip „Kjöbenhavn”, het verlies te betreuren. Het is met man en muis gebleven in de

BELGISCH SCHOOLSCHIP VOOR ANKER BIJ DOVER

hierboven beschreven woeste streken van de „roaring forties”, het ruwe gebied op 40 graden Zuiderbreedte, althans dat wordt aangenomen, want men heeft van het schip zelf over de ramp niets vernomen. ☞ Andere landen, zooals Duitsland, Italië, België en Japan hebben ook goede schepen van dien aard. Uit den aard der zaak is er veel geld voor noodig en zoo wordt ook wel de mogelijkheid besproken om ze productief te maken door ladingvervoer, hetgeen echter ook groote bezwaren medebrengt. ☞ Hoe dit ook zij, als opleidingsschip zullen de zeilschepen wel het langst in stand blijven, zoodat het opkomende geslacht toch niet geheel er van verstoken zal zijn om te zien hoe zoo'n schip er eigenlijk heeft uitgezien.

Aphorismen. Zelfkennis is een eerste vereischte voor een gezond leven naar lichaam en geest.

Hoe droevig dat menschen haast altijd een harmonie verbreken uit domheid; terwijl zij droomen van vrede, stichten zij oorlog.

Geef uwe afkeuring te kennen door iets te mijden, dat spreekt al genoeg. M. W. B

Foto Hinze

VAN DE ZEILSCHEPEN OP DE GROOTE VAART. ZEILEN VASTMAKEN

BIJ DE INDIANEN IN CANADA

DOOR CHRISTIAN LEDEN. (Slot)

DE Indianen, wien hierna mijn bezoek gold, waren de Sarcee-, de Stony- en de Blackfoot-stammen. De Sarcees behooren tot de Atabasca- of Tinnefamilie. Bij de Sarcees, waar amerikaansche verzamelaars vóór enkele jaren nog zeer interessante collecties verzameld hadden, was nu jammer genoeg niets meer van ethnographisch belang te vinden. De geheele stam bestond nog slechts uit iets meer dan tweehonderd menschen, die allen — voor meer dan de helft waren zij nog heidenen — in verschrikkelijke lompen van europeesche makelij gekleed gingen en er allerellendigst uitzagen. Ze hadden alleen nog maar een paar slechte versierselen van glaskralen naar een heel modern model, met bloemenversieringen en dergelijke. In treurige stemming verliet ik deze arme menschen, die hun oude cultuur vergeten hadden en door het in aanraking komen met de blanken van een trotsch, zelfstandig heerschervolk veranderd waren in een armzalig proletariaat. Bij de Stony-Indianen, die aan den voet van het West-Canadaesche gebergte wonen, zag het er iets beter uit, hoewel de civilisatie ook hen niet onberoerd had gelaten. Deze Stonys behooren eigenlijk tot de Sioux-familie, maar zijn nu betrekkelijk zeer ver naar het Noorden verdrongen. Bij hen gelukte het mij eenige belangrijke ethnographische voorwerpen te verzamelen. Van de Stony-Indianen begaf ik mij naar de Blackfoot-, de Zwartvoet-Indianen, die veel interessanter bleken te zijn dan de noordelijke Tinnefamilie- of Atabasca-Indianen. Bij de Blackfoot-Indianen verzamelde ik een groot aantal ethnographische voorwerpen; vooral hadden zij vele amuletten en heilige dingen. Het werd nu winter met koude en sneeuw. De wateremmers in mijn tent bevroren 's nachts tot op den bodem en het was over 't geheel wat frisch, om in een zeildoeken tent zonder kachel of ander verwarmingsapparaat te slapen. Evenwel bracht deze wintersche koude en de eerste sneeuw voor mij het voordeel mede, dat de Indianen nu een tijdlang thuis in hun tenten bleven, waardoor ik gelegenheid had, al hun in volkenkundig opzicht waardevolle zaken te doorzoeken en waardoor het mij tevens gelukte eenige hunner sagen op te schrijven. De Indianen hebben een onbegrensd respect voor hun gestorven voorvaderen en toonen den vreemdeling niet gaarne hun graven. Bij de Blackfoot-Indianen trof ik een man aan met twee vrouwen, die echter goed met elkaar overweg konden. De oudste vrouw toonde een bijna

roerende zorg voor haar mededingster, de „Heilige Medicijnwortel”, zooals ze genoemd werd. De Indianen hebben een heele reeks dansen: Zonnedans, Krijgsdans, Hoenderdans, Slangendans, Paardendans enz. Bij den Zonnedans, die een religieus karakter heeft en slechts gedanst wordt op den langsten dag, geven vele Indianen haast alles weg, wat zij bezitten. De Zonnedans is nu door de Canadaesche regeering verboden, daar hij door zijn gewelddadig karakter dikwijls ongelukken veroorzaakte. Maar niettegenstaande het verbod wordt hij gedanst, daar het natuurlijk niet mogelijk is, deze menschen in hun woeste land te controleeren. Gedanst wordt er rondom een paal, waaraan de dansenden met een lijn of een leeren riem zijn vastgebonden. Zóó wild en hartstochtelijk wordt er gedanst, dat het koord de lichamen der dansers geheel stuk schuurt en hun bloed rijkelijk vloeit, eer zij ophouden. Het opperhoofd Mantoengik vertelde me de volgende sage over de midzomer- en midwinterfeesten der Indianen: „Er was eens, lang, heel lang geleden, een man, die „Nagata-wap” heette, Hij was een man, maar hij kleepte zich als een vrouw en verrichtte vrouwen- zoowel als mannenarbeid. Verrichtte hij vrouwenarbeid, dan maakte hij draden om te naaien uit peezen en hing die in de zon voor de tentopeningen op om te drogen. Werkte hij als een man, dan was hij bij den Zonnedans. Toen hij zijn groote Zonnedans-tent gebouwd had, verzocht hij zijn stamgenooten, dezen dans in eere te houden, zoolang het Indianenvolk leefde. Toen de vrouwman den eerstvolgenden keer danste, klapte hij driemaal in de handen. Te dien tijde begon hij vleesch en allerlei bessen te verzamelen, en maakte pemican. In den herfst bracht hij alles in een groote tent, om daar op den kortsten dag een feest te vieren. Vervolgens stopte hij een beeren- en een wolvenhuid op en plaatste die als goden in zijn tent. In het midden van de tent plaatste hij een witten staf, dien hij den Noordenwind noemde en zette er nog vele andere op dieren gelijkende dingen neer, die hij goden en „grote dondraars” noemde en alle mannen en vrouwen zongen den ganschen nacht door goden-gezangen voor deze dieren. Twee jonge mannen, die opperhoofden in deze tent waren, droegen geen kleederen, niet tegenstaande de nacht zeer koud was. Niemand roerde zich in deze tent, behalve de beide jongelingen, die rondliepen om eten aan te bieden. Vier andere jonge mannen weenden en baden tot de goden. Deze vier waren slechts korten tijd aanwezig, waarna zij ieder een stuk pemican (gedroogde bessen met gedroogd vleesch en vet), kregen, zoo groot als een vuist, en zich in hun tent terugtrokken. Toen kwamen de goden in den droom

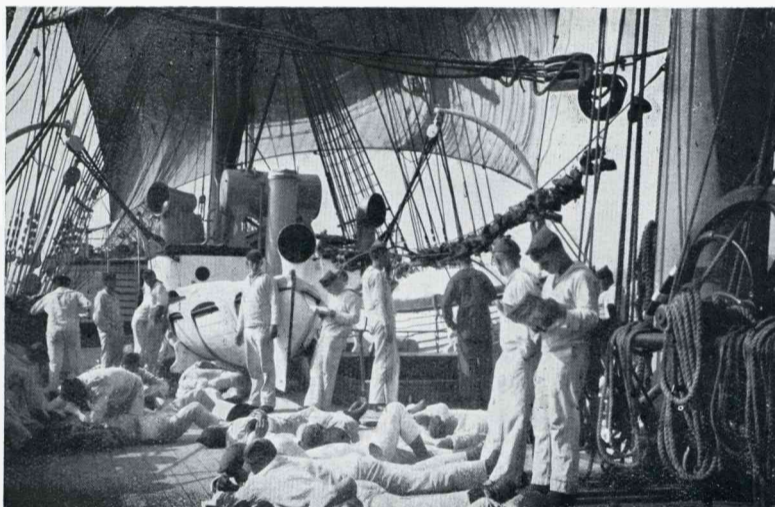

Foto Hinze

IN DEN PASSAAT

Foto Hinze

EEN VAN DE MOOISTE OOGENBLIKKEN IN VOLLE ZEE: ZONSONDERGANG

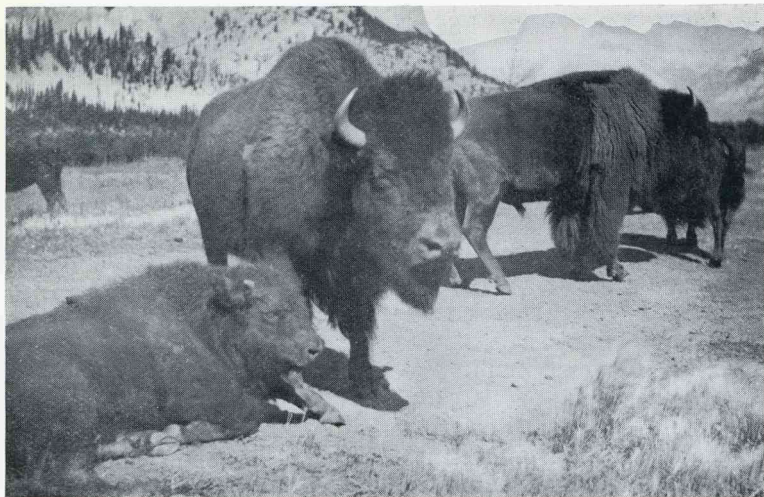

Foto Chr. Leden

BIJ DE INDIANEN IN CANADA. BISONS

tot hen en gaven hun liederen en op deze wijze ontstonden vele godengezangen. ☼ Vóór zijn dood verzamelde de oude „Nagata-wap” allen om zich heen en smeekte hun, goed voor de oude mannen en vrouwen te zijn, waarna hij stierf”. ☼ Ik laat hier nog een voorbeeld van het vertel-talent der Indianen volgen, opgeteekend uit den mond van het oude opperhoofd Hanaoakipaschas of „de man, die zich buigt, wanneer hij loopt”: „Mijn vader vertelde mij van deze aarde. ☼ Hij hief zijn pijp met den pijpsteel naar de wolken op en bad God, dat Hij hem en zijn zoon zeer oude mannen zou laten worden. — Wij laadden toentertijd onze zaken steeds op paarden. Daartoe gebruikten wij dan twee lange stokken, die wij kruiselings over de manen der paarden legden, de andere uiteinden, verbonden door een dwarsstok, sleepten achter de beenen van het paard aan. Op dit toestel laadden wij onze tenten en onze verdere zaken. ☼ Wij gebruikten toen nog niet de kleederen van den blanken man, doch slechts een gordel uit bisonhuid. Verder waren onze lichamen naakt en met witte leem besmeerd. Wanneer wij op de bisonjacht gingen, omheinden wij een groote ruimte en maakten in de omheining een groote poort. Midden daarin stond een Indiaan, die als een bison verkleed was. Dan reden we heen op onze paarden en dreven de wilde dieren in de richting der omheining. Wanneer zij daarin een soortge-

noot zagen, stortten zij zich alle in zijn richting. Dan sloten wij haastig de deur en schoten te dieren met boog en pijlen neer. Om ons vleesch te koken groeven we een gat in den grond, dat wij voerden met rauwe bisonhoud. De huid werd aan den rand van het gat met kleine stokken bevestigd, waarna wij het gat met vleesch, vet en water vulden. In de nabijheid staken wij een vuur aan, waarin steenen gloeiend gemaakt werden en deze steenen wierpen wij in het gevulde gat. Zoo kookten wij ons vleesch. Of wel, wij spietsten de rauwe lappen vleesch op spitse stokken en hielden die boven het vuur. Met bisonhuid voerden we ook onze tenten. ☼ Zoodra we een bison gedood hadden namen wij zijn lever, roerden die in het bloed van het dier en aten die nog warm. ☼ Wij moesten paarden van de vijandelijke stammen stelen, want zij stalen ook onze paarden. De oude mannen werden vooruitgezonden, want zij konden het best van de geesten te weten komen, waar de paarden zich bevonden. ☼ Tegen den avond trokken wij er op uit, dikwijls slechts vijftien in getal en liepen den ganschen nacht door. Wij groeven gaten in de aarde, waarin wij ons verborgen en sommigen onzer gingen vooruit en stalen de paarden van den vijand. Dan vochten wij met den vijand en namen hen met ons mee, terwijl wij hen achter de paarden, die door ons gestolen waren, en waarop wij reden, aan sleepten. In het kamp scalpeerden wij hen en sneden hun den hals af. Dan dansten wij den krijgssans en waren heel vroolijk, omdat wij eenige Blackfoot-Indianen gedood hadden. ☼ Op een keer vocht ik zoo verwoed met een hunner, dat ik meende, dat wij beiden moesten sterven, zoo stevig hadden wij elkander om den hals vast. ☼ Eens trokken wij, meer dan honderd man sterk, ten oorlog. Een vriend van mij ging ook mee — hij stierf voor enkele jaren. Wij beiden stonden plotseling geheel alleen te midden van den troep Zwartvoet-Indianen. Mijn vriend werd tweemaal verwond en viel tusschen eenige struiken, waarin ook ik mij verborg. Ik begrijp niet, dat wij er toen het leven afgebracht hebben. Maar wij schoten met onze bogen en pijlen zoovele Zwartvoeten en paarden, dat wij den vijand verschrikten en de gaten van onze vrienden bereiken konden — zoo reddden wij ons leven. Toen wij naar huis terugkeerden, hadden wij over de honderd paarden bij ons. ☼ Nu voeren wij geen oorlog meer. ☼ „Monias”, de blanke man, heeft ons geleerd, dat het beter is, met de naburige stammen in vrede te leven, dan elkander dood te slaan”.

VAN DE ZEILSCHEPEN OP DE GROOTE VAART. DE HOLLANDSCHE VIERMASTBARK „JEANNETTE FRANÇOISE”

Een klimmer door het rietbosch

HET WOUDAAPJE

DOOR DS. R. J. DE STOPPELAAR

ENKELE jaren geleden werd mij de mededeeling dat er in een der petten in het woudgebied bij Boornbergum woudaapjes voorkwamen. Hoewel het mij hoogst onwaarschijnlijk scheen dat deze schuwe neef van den roerdomp daar huisde, onmogelijk was het niet, nog daargelaten de kortzichtigheid van dominees en natuuronderzoekers waardoor het tot nu toe best had kunnen gebeurd zijn dat ik nimmer in het venengebied zoo'n reigertje was tegengekomen. Ik besloot dus op onderzoek uit te tijgen, maar wilde vooraf mijn licht opsteken bij een kennis in de buurt. Op zijn vraag, na de begroeting, hoe ik daar verzeild was geraakt, antwoordde ik: „Ik kom es zien of hier bij jullie ook woudaapjes voorkomen”. En tot mijn geweldige verbazing werd de man spinnijdig. ☼ „Woudaapjes!

Woudaapjes!" snoof hij woedend, „pas maar op dat jij er zelf geen wordt". De goede man, die nimmer van een vogel met dien naam had gehoord, meende dat ik hem, zijn familie en parochianen op het oog had. Ik heb dien dag in Boornbergums petten geen woudaapje gezien. En als het in Friesland's laagveengebied leeft en broedt, dan zeker vrij zeldzaam. Ietwat veelvuldiger schijnt deze „kleine butoor", „waffer", „woudhopje", „woudpitoortje" zooals het ook wel genoemd wordt zich op te houden in de dichte rietmoerassen van Zuidholland en Utrecht waar het zich in de buurt van Nieuwkoop volgens Wigman zelf in den lokalen naam van Vleethondje mag verheugen naar het blaffende wou! wou! dat soms eenige malen snel achter elkaar uit de sompen klinkt. Zoo bijster veel kans om dezen vogel te ontmoeten op uw wandelingen en zwerftochten hebt ge echter niet. Behalve zijne niet overvloedige verschijning is hij een bewoner van de dichtste, ontoegankelijkste rietmoerassen, waar de sudderige mosgrond in golven voor je uitgaat als je er overloopt, verraderlijke veengaten zijn waar je tot aan je nek in kunt schieten, en een rimboe is van elzen, wilgen, lischdodden, galigaan, zegge, riet, biezen, wikke, winde en duizend andere waterplanten, een wildernis van alles en nog wat door elkaar gegroeid en waartusschen groote dichte rietvelden met de legioenen halmen vlak naast elkaar. Waar aan de zoomen rietzanger en karekiet hun nest bouwen, meer naar binnen het rosse snortje, de nachtigaal rietzanger, zijn bruine eitjes verbergt, daar huist in het allersompigst deel deze schichtige heremiet met zijn vrouwtje van April tot October. Doch het zou kunnen gebeuren dat ge de familie, of een deel ervan, bij toeval eens ontmoette en daarom geef ik u even het signalement. Vader Woudaap heeft een zwarten kop, rug en staart met een groenen glans erover. Hals en vleugels zijn roodachtig geel, de onderkant is geelwit met bruine lengtestrepen. Het oog is oranje, de pooten geel-groen. Mama gaat meer in het okergeel. Meer dagvogel misschien dan zijn verwant, de roerdomp, die ook dubbel zoo groot is, vertoont hij zich overdag ook wel op de lichte plekken tusschen 't riet. Hebt ge het buitenkansje hem zoo te verrassen, dan zal hij oogenblikkelijk evenals de roerdomp den paalstand aannemen en zult ge door de schutkleuren, vooral van het vrouwtje, groote moeite hebben om hem te vinden tusschen 't grijze riet en de boomstronken. Als de gouden dottersterren opengaan en het riet begint te groeien, komen de woudaapjes terug op de broedplaatsen. Maar met het bouwen van een nieuw huis wordt nog wel gewacht tot aan Mei. Rappe vlieger die het woudaapje is, jacht hij soms in snelle vlucht over zijn gebied; houdt hij bruidegomsvlucht achter 't vrouwtje en zet zijn hofmakerij voort tusschen de oude overjaarsche riethalmen en de nieuwe lichtgroene pijlen. Uit den dras der sompen toont zijn proem! proem! Als de Mei feest viert in de vennen wordt het groote rietnest gebouwd voor de vier of vijf, zes of meer groenig witte eieren die door de beide ouden worden bebroed. Na goed veertien dagen rollen de kleine aapjes, waar ze inderdaad wel wat op gelijken, uit de doppen. Bruin en geel, gevlekt en gestreept zitten ze gehurkt op het riethuis wachtend op vader of moeder met een brokje buit. Als een echte jager sluipt vader Woudaap met gebogen kop door het riet, klimt hij als een volleerd acrobaat bij de halmen op en er door, azend op al wat hij kan bemachtigen. Tot dat ze kunnen vliegen blijven de jongen wel in het nest als ze niet verjaagd worden. In volzomer zwerven ze met de ouden door het dichte groene gehalmte, dat boven hun koppen den ruischenden zomerzang zingt. En als de najaarsbuien stuiven over de vennen, het riet zijn zilvergrijze pluimen krijgt, trekken ze weg, de vier of zes of zeven woudpitoortjes, naar warmer oorden. Niemand die ze mist allicht, want niemand heeft ze gezien. Diep in het ven ligt het slordige verlaten nest dat de Herfst en de Winter een nog wat bruiner tint zullen geven voordat ze weerkeren uit het Zuiden naar de oude stee.

DE FRIESCHE KLIFFEN

DOOR H. G. CANNEGIETER

WANNEER het stoombootveer Enkhuizen-Stavoren zou worden opgeheven, zou daarmee voor de meesten onzer de gelegenheid verdwijnen, om, zij het slechts terloops en uit de verte, kennis te maken met een merkwaardig stukje onbekend Nederland. Men moet al over de energie en de belangstelling van een

Foto Damsté

EEN KLIMMER DOOR HET RIETBOSCH. WOUDAAPJE OP HET NEST

dr. Thijssse beschikken, om bij de landing te Stavoren het kudde-instinct te overwinnen en, inplaats van met de overige reizigers mee den gereedstaanden trein naar Leeuwarden binnen te klimmen, eenzaam naar het tourniquet af te dwalen, waardoor men het voor gemakzuchtige toeristen ontoegankelijke gebied van de Friesche duinen betreedt. Toen Jac. P. Thijssse in 1912 de gegevens voor zijn Zuiderzee-album verzamelde en in verband daarmee ook een onderzoekstocht in den omtrek van Stavoren ondernam, was de auto nog niet zoo'n algemeen vervoermiddel als thans. Maar, dames en heeren automobilisten, die meent uw natuurgenet op een koopje te halen, weest gewaarschuwd, wat Stavorens omtrek betreft. Leest het relaas van dr. Thijssse's expeditie. Dr. Thijssse had alleen maar een fiets, doch dit vervoermiddel was hem op zijn tocht reeds tot last. Smalle wegjes met klaphekjes, welke kinderen voor een cent open en dicht doen, dooltochten langs rulle paadjes, over erven en landerijen en tenslotte nog een paar winkelhaken en bloedige schrammen. Zóó bereikte dr. Thijssse tenslotte het Oude Mirdumerklif. En dr. Van der Sleen, anders ook voor geen klein geruchtje vervaard en gewend aan de wonderlijkste vehikels, heeft deze expeditie ook te voet moeten doen, toen hij een bezoek bracht aan deze nieuwe aanwinst van de Vereeniging tot Behoud van

Foto Damsté

NEST MET JONGE WOUDAAPJES

Natuurmonumenten. ☒ Misschien is dit alles een aanbeveling! Wij zoeken immers het ongerief? Gaan we daarom niet op onherbergzame sneeuwbergen de wintersport beoefenen en beklimmen we daarom niet moeizaam de Karakorum? Vooruit dus, zonder auto of fiets naar de Friesche Kliffen. ☒ Het meervoud is eigenlijk misleidend. Want er is maar één klif meer, dat als natuurmonument de belangstelling ten volle bevredigt, en dat is het Oude Mirdumer Klif. Valt den inboorling, dien ge den weg vraagt, niet lastig met dezen mond vol; vraagt hem eenvoudig naar het Marderklif, dan verstaat hij u beter. ☒ Het Roode Klif en het Mirdumerklif zijn tot zachtglooiende hellingen afgerond en met graszoden afgedekt om afbrokkeling tegen te gaan.

Ook is de hoogte niet zoo opvallend als van het nog steil als een zandhoop oprijzende Mirdumerklif, dat echter opzichzelf ook niet hooger is dan een meter of zes, zeven. ☒

Merkwaardig is, dat men vroeger, zoo-wel uit toeristisch als uit geologisch oogpunt, het Mirdumerklif vrijwel heeft verwaarloosd en aan het Roode Klif alle aandacht heeft besteed. Het Mirdumerklif is eigenlijk eerst „ontdekt” toen, nu vijf jaar geleden, de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten een gedeelte van dit in aardkundig opzicht zoo belangrijke stuk grond ter grootte van 7 hectaren voor f 5000 heeft aangekocht. Vermoedelijk zal men er in toeristisch opzicht nog meer van kunnen genieten, als dit klif aan den oever van het toekomstige IJselmeer een in het oogvallend natuurtafereel zal opleveren voor de watertoeeristen, die op dien dan zoo rustig en ongevaarlijk geworden plas aan het spelevaren gaan. ☒ De grotere populariteit van het Roode Klif, dat men thans voor een doodgewone grasgroene terp

zou kunnen houden, is waarschijnlijk te verklaren door de vele legenden, welke er aan dit dichterbij Stavoren gelegen en daardoor den reiziger meer opvallend stuk duin zijn verbonden. Met het ieder bekende verhaal van het „Vrouwetje van Stavoren” vertellen schippers en passagiers elkaar de vager overleveringen omtrent het „Reaklif”, waarvan de aanblik in vroeger tijden menig eenvoudig landman en visscher met een geheimzinnige angst heeft vervuld. ☒ De legende van het Roode Klif is door gezaghebbende kroniekschrijvers als historisch gewaarborgd. Maar de aanmatigende moderne wetenschap heeft ook deze oude verhalen natuurlijk weder gelogenstraft. Geen geoloog zou piëteitshalve zijn reputatie wagen, door toe te stemmen, dat het Roode Klif een uitgedoofde vulkaan is. En toch hebben oudtijds ernstige mannen als Okko van Scharl en de roemruchte Pierius Winsemius dit als vanzelfsprekend aangenomen. Zelfs in het midden der vorige eeuw stond dit niet alleen bij de bevolking, maar ook bij min

of meer deskundige schrijvers nog vast. De bekende oudheidkundige Ottema heeft in 1846 voor het eerst twijfel uitgesproken aangaande de eerbiedwaardige overlevering en sinds de apotheker Bruinsma in 1863 de zoogezegde „lava” uit het klif onderzocht en daarin niets van vulkanischen aard meende te kunnen vinden, was het met het gezag der oude kroniekschrijvers gedaan. ☒ Toch zouden wij het Roode Klif afbreuk doen, zoo wij de legenden, welke een deel van de bekoring uitmaken, nu ook maar gingen vergeten. ☒ In het jaar 4 onzer jaartelling, op 24 Juni, — de kroniekschrijvers weten het altijd nauwkeurig! — sprong er uit het Roode Klif een vuurvlam uit den grond, waaruit vier dagen later een

grootte draak opvloog, die, na een half uur tot ontsteltenis van de menschen in de lucht te hebben gezwefd, weer in de vuurkolk verdween. Anderhalve eeuw later, onder de regeering van hertog Askon, is „bij den berg van 't Roode Klif” deze „vurige

put” nogmaals opengebrouwen en acht dagen lang heeft het er vreeselijk gebrand. En ten derden male, — alle goede dingen bestaan immers in drieën, — is tijdens hertog Titus in 207 de vlam uit het Roode Klif geslagen en nu duurde de brand elf dagen. ☒ Hertog Titus raadpleegde den oppergod Stavo met een brandoffer en deze gebood, dat men drie kruiken water uit de Noordzee zou halen en dat een gewapende ridder dit vocht in den vuurpoel zou werpen. Zoodra men

dit gebod had gevolgd, was de brand gebluscht. ☒ Talloos zijn de verhalen, welke het voor- geslacht om deze geheimzinnige plek heeft gegeven. Zoo heeft men oudtijds gewaagd van bloedregens, welke op het Roode Klif plaatsvonden en van kinderen, welke men als offer aan den oppergod Stavo

in den vurigen put placht te werpen. De mythologie van onze voorouders uit het vóór-christelijke tijdperk is nog te weinig onderzocht om ons een verklaring te geven, in hoever het Roode Klif als heiligdom in den oud-Frieschen godendienst van beteekenis is geweest en waarom men juist dit punt daartoe heeft uitgekozen. ☒ Want de door mij genoemde drie kliffen zijn niet de eenige aardverhoogingen in Friesland's zuidwesthoek. Heel Gaasterland en omgeving is heuvelachtig en de heuvels, waarop dorpen als Koudum, Hemelum, Sondel, Bakhuizen, Warns en Scharl zijn gebouwd, bestaan in de oogen van leeken wel uit dezelfde klei- en leemachtige substantie der terpen, maar toch zijn deze hoogten niet als de terpen kunstmatig aangebracht, doch op natuurlijke wijze ontstaan. ☒ Maar, alvorens over de herkomst van de kliffen iets te vertellen, nog een en ander over de legenden. Bekend is het verhaal van den grooten Rodger, die als arme visscher met zijn vrouw in een hut op het Roode Klif moet hebben gewoond.

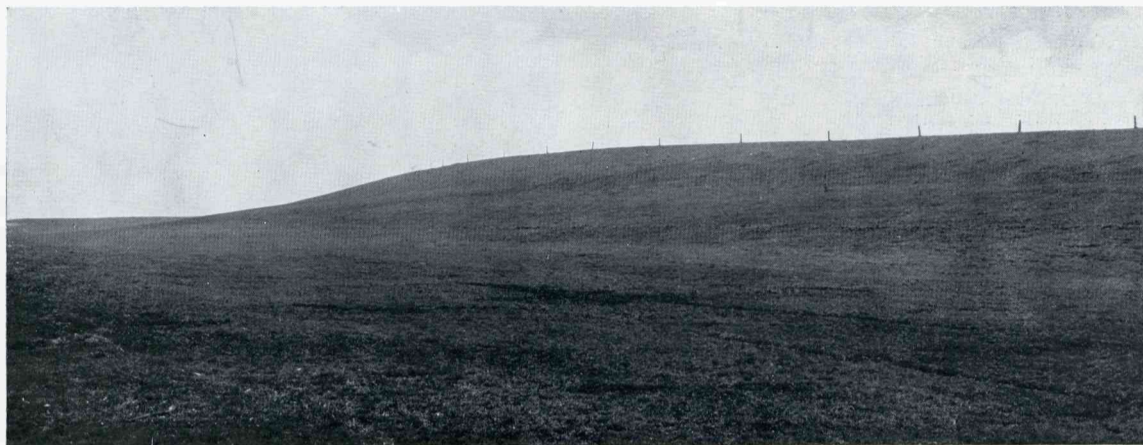

Foto Gombault

HET ROODE KLIF IN ZIJN TEGENWOORDIGEN TOESTAND,
tot een glooienden heuvel afgerond, met graszoden bedekt, op een gewone Friesche terp gelijkend

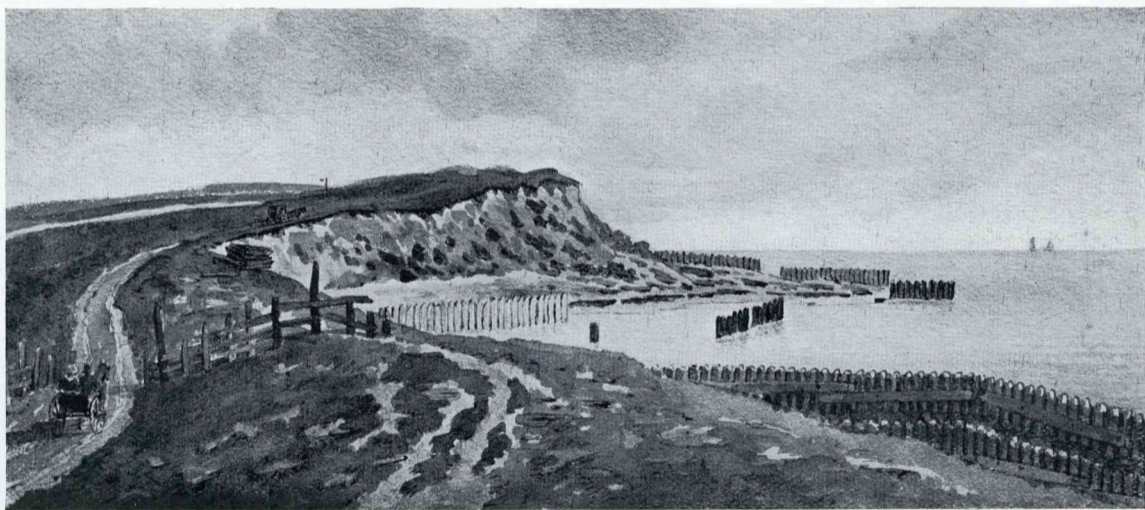

Foto Gombault

HET ROODE KLIF VÓÓR DE VERGRAVING IN 1896

Naar een aquarel van F. T. Eelkema

Vóór 1896 was het Roode klif wel niet rood, maar dan toch geel. Het hek, aangebracht om het vee te keerem, wordt voor de Friesche sjees (de auto bestond nog niet!) geopend. Daar men telkens zulke hekken tegenkwam, was snelverkeer niet wel mogelijk

Hij was een reus van wel acht voet lang en zijn vrouw, een reuzin, was maar een voet korter. Toen groote Rodger eens na een vermoeiende vangst thuiskwam, had zijn vrouw met het eten niet op hem gerekend en de reus werd hierover zoo boos, dat hij haar met zijn schippershaak te lijf ging. Hij bracht haar een diepe wond in het been toe, zoodat zij wel veertien dagen te bed moest blijven. ☼ Doch haar pijnlijk gekerm verteederde den kortaangebonden echtgenoot zoo, dat hij verging van berouw. Als een moeder verpleegde hij haar en eerst, toen zij het bed weer kon verlaten, koos hij weer zee om zoo spoedig mogelijk de scha in te halen, want hij had in geen drie weken een duit verdiend. ☼ Toen de vrouw na

eenige dagen met haar nog altijd pijnlijk been in de hut zat, zag zij grooten Rodger in zijn schuitje op het klif afstevnen en bij zijn nadering overviel haar eensklaps zoo'n woede om de wond, welke hij haar had toegebracht, dat zij haar bed opnam en dit van het klif af op Rodgers naderend schuitje wou werpen. Maar voordat zij aan deze impuls gehoor gaf, bad zij den duivel, dat hij het bed in steen mocht veranderen. ☼ Zoo plofte een steenen bed op het visschersbootje neer, dat onder dit zware projectiel onmiddellijk zonk en den visscher mee in de diepte sleurde. ☼ Maar toen de vrouw aldus haar kostwinner kwijt was, viel zij spoedig aan armoe en ellende ten prooi en, van wroeging verteerd, volgde zij haar man in den dood. ☼ Echtparen, die het Roode Klif

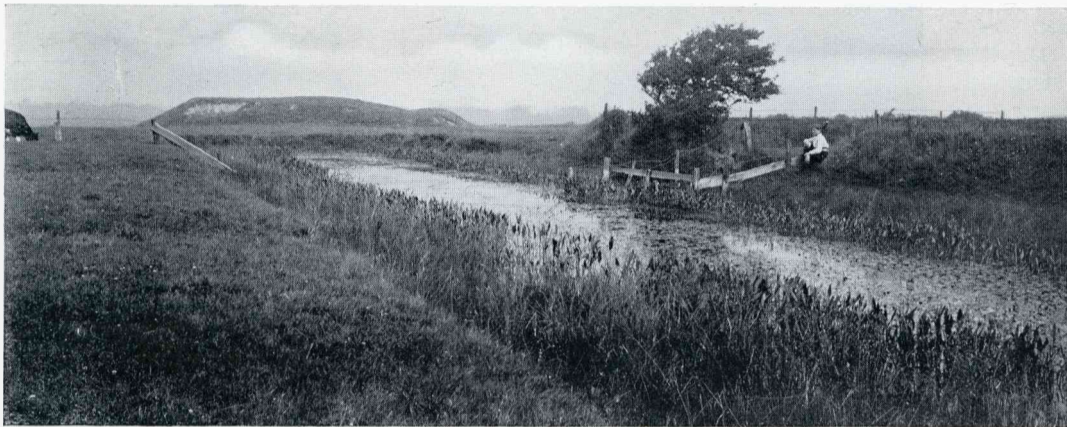
een bezoek brengt, laat u dus waarschuwen! Huisvaders, pruttelt niet te gauw, als de vrouw met het eten wat laat is, en huismoeders, weest niet wraakzuchtig jegens een berouw hebbend zondaar. Voor komt huiselijke tragedies als die van grooten Rodger, den vischerman. ☼ Natuurlijk zijn er bij het

Roode Klif ook vreemde natuurverschijnselen en spookbeelden waargenomen. Zoo zegt men wel, dat het op het Roode Klif nooit regent. De regenbuien, die uit de Zuiderzee aandrijven, splitsen zich op die geheimzinnige plek in tweeën en trekken om het oude heiligdom heen. ☼ En eens, toen een man uit Stavoren bij het Roode Klif zwanenveeren liep te zoeken, klonk hem uit zee een lieflijk gezang tegemoet. Een bekoorlijke jonge vrouw voer in een roeibootje aan land, trok haar bootje met de riemen op het droge en verborg een en ander in het wier aan den oever. Daarna was zij opeens verdwenen. ☼ Nieuwsgierig ging de man naar de plek, waar het bootje lag. Maar tot zijn ontsteltenis zag hij, dat het geen bootje was maar een melkbak en dat de riemen twee dijbeenen waren van koeien. Begrijpende, dat het hier niet pluis was, begroef hij zijn vondst in de klei van het klif. ☼ Maar na eenigen tijd verscheen de vrouw weer en vroeg hem, waar haar gereedschap gebleven

was. De man wilde het haar wel teruggeven, maar op voorwaarde, dat zij zich bekend zou maken. Toen sprak de vrouw: „Ik ben een bakkersdochter uit Enkhuizen, maar ik ben een nachtmerrie en wat ik nu doe, moet ik doen! Geef mij mijn scheepje met de roerriemen terug, dan zal er overmorgen een spekpannekoek voor je in de herberg bij de Zijl liggen. ☼ De man voldeed aan het verlangen van de bekoorlijke nachtmerrie en vond zijn belooning inderdaad in de herberg. ☼ Tegenover dezen rijkdom aan legenden kan het Mirdumerklif slechts bogen op één spookgeschiedenis, maar deze heeft voor, dat zij van zeer recenten datum is. Geloofwaardige getuigen hebben nog in 1890 verklaard, aldaar . . . een man zonder hoofd te zien loopen! Kritische geesten zullen hier tegen aanvoeren, dat die geloofwaardige getuigen vermoedelijk bij die ontmoeting hun hoofd kwijt zijn geweest! ☼ Maar hoe komen die kliffen, die niet als de terpen zijn opgebouwd, daar nu in Frieslands zuidwesthoek? Er is over deze vraag al heel wat

geschreven. Behalve de boven reeds aangehaalde deskundigen beschikken wij over de studie van dr. H. van Cappelle, die in zijn „Diluvialstudien im Südwesten von Friesland" een ook voor den leek begrijpelijke uiteenzetting omtrent de vorming van deze kliffen heeft gegeven. Dr. Van Cappelle beschouwt de gezamenlijke kliffen, waartoe volgens hem ook de Voorst bij Vollenhove zou behooren, als één geheel. ☼ De Duitse geoloog J. Martin heeft een hypothese verdedigd, welke van die van den vorigen onderzoeker op een belangrijk punt afwijkt. ☼ Naar al deze onderzoekers verwijst ook dr. J. Botke, die aan de Friesche Kliffen een belangwekkende bijdrage in het Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap gewijd heeft en in een in het Friesch geschreven ge-

ologie „Fen Fryslan's Groun" hetzelfde onderwerp in een afzonderlijk hoofdstuk heeft uitgewerkt. Bij zijn uitkomsten schijnt zich de geologische wetenschap op dit oogenblik vrijwel aan te sluiten. ☼ Volgens dr. Botke dan bestaan de Friesche Kliffen uit kleileem, dat in het ijstijdperk hierheen is gebracht als „grondmorene" van het landijs. ☼ Wat is nu „grondmorene"? De uiteenzettingen van dr. Botke en de door hem aangehaalde deskundigen zouden mij als leek minder duidelijk zijn geweest, zoo ik mij des winters als huisvader niet meermaalen onledig had gehouden met het schoonmaken van de tuinpaden na het invallen van den dooi. ☼ Ik vind het altijd een heerlijke bezigheid, zoodra de lente haar aankondiging heeft gedaan, alles wat aan den winter herinnert, op te ruimen. En zoo gaat de nog harde, bevroren en ingetrapte sneeuwkorst op het scherp van de spa'en wordt van de paden op de bloembedden gewipt, waar zij nog als bedekking tegen de nachtvorst kan dienen. ☼ Zoo'n omgewipte schep sneeuwkorst

HET OUDE MIRDUMER KLIF VAN DE LANDZIJDE

geschreven. Behalve de boven reeds aangehaalde deskundigen beschikken wij over de studie van dr. H. van Cappelle, die in zijn „Diluvialstudien im Südwesten von Friesland" een ook voor den leek begrijpelijke uiteenzetting omtrent de vorming van deze kliffen heeft gegeven. Dr. Van Cappelle beschouwt de gezamenlijke kliffen, waartoe volgens hem ook de Voorst bij Vollenhove zou behooren, als één geheel. ☼ De Duitse geoloog J. Martin heeft een hypothese verdedigd, welke van die van den vorigen onderzoeker op een belangrijk punt afwijkt. ☼ Naar al deze onderzoekers verwijst ook dr. J. Botke, die aan de Friesche Kliffen een belangwekkende bijdrage in het Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap gewijd heeft en in een in het Friesch geschreven ge-

ologie „Fen Fryslan's Groun" hetzelfde onderwerp in een afzonderlijk hoofdstuk heeft uitgewerkt. Bij zijn uitkomsten schijnt zich de geologische wetenschap op dit oogenblik vrijwel aan te sluiten. ☼ Volgens dr. Botke dan bestaan de Friesche Kliffen uit kleileem, dat in het ijstijdperk hierheen is gebracht als „grondmorene" van het landijs. ☼ Wat is nu „grondmorene"? De uiteenzettingen van dr. Botke en de door hem aangehaalde deskundigen zouden mij als leek minder duidelijk zijn geweest, zoo ik mij des winters als huisvader niet meermaalen onledig had gehouden met het schoonmaken van de tuinpaden na het invallen van den dooi. ☼ Ik vind het altijd een heerlijke bezigheid, zoodra de lente haar aankondiging heeft gedaan, alles wat aan den winter herinnert, op te ruimen. En zoo gaat de nog harde, bevroren en ingetrapte sneeuwkorst op het scherp van de spa'en wordt van de paden op de bloembedden gewipt, waar zij nog als bedekking tegen de nachtvorst kan dienen. ☼ Zoo'n omgewipte schep sneeuwkorst

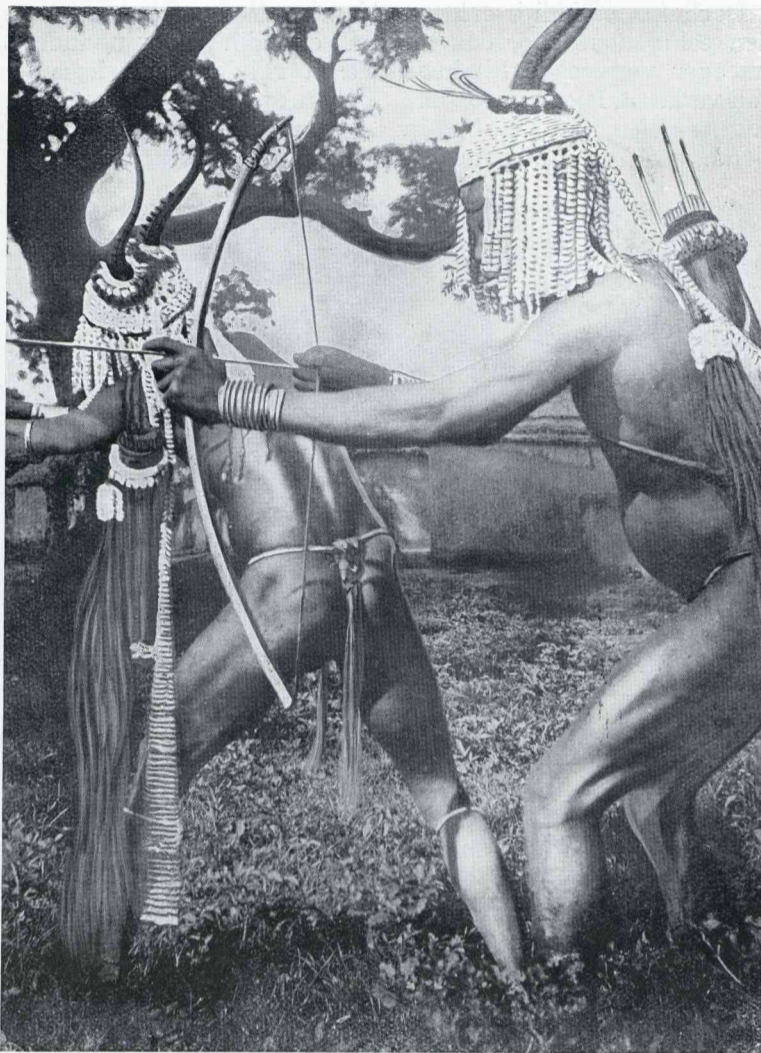

Foto Gombault

HET OUDE MIRDUMER KLIF MET HET ZEESTRAND, EEN PARADIJS VOOR STELTLIERS EN NATUURVRIENDEN

ologie „Fen Fryslan's Groun" hetzelfde onderwerp in een afzonderlijk hoofdstuk heeft uitgewerkt. Bij zijn uitkomsten schijnt zich de geologische wetenschap op dit oogenblik vrijwel aan te sluiten. ☼ Volgens dr. Botke dan bestaan de Friesche Kliffen uit kleileem, dat in het ijstijdperk hierheen is gebracht als „grondmorene" van het landijs. ☼ Wat is nu „grondmorene"? De uiteenzettingen van dr. Botke en de door hem aangehaalde deskundigen zouden mij als leek minder duidelijk zijn geweest, zoo ik mij des winters als huisvader niet meermaalen onledig had gehouden met het schoonmaken van de tuinpaden na het invallen van den dooi. ☼ Ik vind het altijd een heerlijke bezigheid, zoodra de lente haar aankondiging heeft gedaan, alles wat aan den winter herinnert, op te ruimen. En zoo gaat de nog harde, bevroren en ingetrapte sneeuwkorst op het scherp van de spa'en wordt van de paden op de bloembedden gewipt, waar zij nog als bedekking tegen de nachtvorst kan dienen. ☼ Zoo'n omgewipte schep sneeuwkorst

heeft het blanke aanzicht volkomen verloren. De onderkant, die nu boven komt, is zwart als aarde. Het is een aardkoek, waarin de grintsteentjes als krenten en rozijnen geplakt zitten. En, wanneer nu de dooi haar werk radicaal heeft verricht, zijn op de bloembedden de vuile heuveltjes aarde, vermengd met schelpzand en grint, blijven liggen en mij wacht als tuinman dan nog de taak, deze restanten naar de paden terug te harken. ☼ Die koek van slijk met schelpzand en grintsteentjes, die onder aan de sneeuw- en ijskorst zit vastgebakken, is nu de „grondmorene”. In den ijstijd, waarin een dergelijk proces als in mijn tuin zich in miljoenvoudig omvangrijker afmetingen afspeelde, hebben de gletschers, welke uit het Baltische gebied naar hier afdreven, een zoo dikke onderkoek meegesleept, dat, toen de dooi aan het ijs zelf een eind maakte, deze grondlaag als een vergroting van het restant in mijn bloembedden het landschap hier en daar bleef bedekken. ☼ Een van de grootste slikkoeken is het nog vrijwel ongerepte natuurmonument bij Oudemirdum. De roode kleur, welke het Roode Klif niet meer heeft en vermoedelijk nooit heeft bezeten (voor de vergraving was het geel), treedt bij het Mirdumer Klif nog zeer duidelijk aan den dag; het is het roodbruine keileem, waaruit het klif voor verreweg het grootste gedeelte bestaat. Dit roode keileem wordt dooraderd door keileem van een bleek-grijze kleur. De bovenste lagen bestaan uit bruin en grijs zand, waarop tenslotte de laag bouwgrond berust, welke den heuvel bekroont. ☼ Ware het Mirdumerklif alleen uit geologisch, of zelfs meer in 't algemeen uit natuurwetenschappelijk oogpunt van betekenis, de meeste toeristen zouden er geen belangstelling voor bezitten. Maar het is ook een natuurmonument in dien zin, dat het een zeldzaam mooi plekje is. ☼ De grond is bedekt met tal van schitterend gekleurde en geteekende steenen en er groeien allerlei schilderachtige planten. Inzonderheid is het Mirdumerklif om zijn prachtige blauwe zeedistels bekend. Dr. Thijsse heeft verklaard, dat hij dit gewas nergens mooier en grooter gezien heeft dan hier, en dat zegt, dunkt me, genoeg! En tenslotte leeft het er van gevogelte: oeverzwaluwen, bergeenden, wulpen, reigers en aalscholvers. Zelfs huizen er uilen in de spleten en gaten der steile wanden en zal men op een nachtelijken tocht hier dus ook de sensatie van het spookachtige nog kunnen beleven. ☼ Maar overdag, boven op dezen heuvel, het uitzicht te genieten over de zee en de stille weiden zal vermoedelijk de meeste lezers toch nog meer aantrekken!

BOOGSCHUTTERS UIT KONKOMBA IN TOGO

GRAPPIGE VERHALEN. (Vervolg en slot van bladz. 303) DE lange sinjeur bleef, zeer ernstig en bedaard, de afstand peilen tusschen snavelpunt en watervlak. De vier bewakers streken neer, hielden krijgsraad, er uit moest hij, er liep verderop in het land nog wat jong goed, nakomertjes...

het was te gevaarlijk! Hulp halen was het eenigste. Een vloog het polderland in, de ander den duinkant op, nummer drie zou het bij den boschzoom probeeren, de bewaker bleef op zijn post. 't Duurde niet lang of daar kwamen al de hulptroepen opdagen! Bij tientallen uit den polder en bij twintigtallen van den duinkant! De grutto's, als trouwe kameraden waren ook present en hadden 'n paar bondgenooten, pluvieren, meegebracht. Na kort be- raad met den bewaker begon de stormaanval. Niet in gesloten colonnes, in zes à zeven stormtroepen. Onder schetterende fanfares. Het geval begon er voor den indringer bedenkelijk uit te zien. Boven hem, voor hem, onder hem was het een klapwieken en slaan van vlugge vleugels! Als hij zijn snavel rechts op- hief, kwam de aanval van links en als hij links 'n uit- val probeerde stormden de troepen rechts er op in. Tot overmaat van ramp plonsten er twee kokmeeuwen, die kwamen kijken wat al dat rumoer in hun polder betee- kende, voor zijn langen neus in het water! Onze steltlooper werd zeker draaiërig aan zijn hoofd van al die schreeuw- leelijken die om hem heen

joelden en tierden, hij retireerde en liep een eindje het land in. Maar dat was den commandant van de troepen niet voldoende, hij moest hun terrein af! Zij lieten hem niet met rust, er waren zelfs 'n paar dappere voorvechters die een aanval op zijn roode pooten waagden! Toen werd het

hem te bar, met twee forsche slagen steeg hij op, sloeg zich dapper dwars door een stormtroep en aanvaardde den terugtocht. Daar hadden de moedige verdedigers op ge- wacht! In twee ge- sloten gelederen nu, als bij de groote Zuidvlucht, werd hij achtervolgd en met schande het terrein afgejaagd. Eerst bij den boschzoom, waar hij verderop zijn domein had, werd de achtervol- ging gestaakt. Op het vrijgevochte ge-

ALLERLEI CHINEESCHE HANDWERKSLIEDEN

bied werd „verzamelen” geblazen en even daarna trokken de hulptroepen weer af. Op 'n dampaaltje overzag de be- waker, met hoog opgeheven kuif, triumfeerend zijn vrije gebied. Klein Jan, die met mij bij mijn damhek het geval had gezien riep op zijn manier „bravo” en ging gauw zijn kinderen vertellen dat de vrede in het weiland weer was her- steld!